

הכשרת כלי זכוכית, פירקס ופורצלין ב': זכוכית, פיירקס, דורלקס, פורצלין

מהי שיטת רמ"א?

א. שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן מא:י

ועוד אני אומר שאפי' למנהג אחינו האשכנזים דנקטי כמ"ד דכלי זכוכית לא מהני להו שום הכשר, ונחשבים ככלי חרס, היינו משום דחיישי להכשירם בהגעלה, משום דילמא פקעי וחייס עלייהו שלא להכשירן היטב. וכמ"ש הריטב"א בשם הרא"ה.

ב. משנה ברורה סימן תנא:קנד

ויש מחמירין - הטעם דס"ל דכלי זכוכית הואיל ותחלת ברייתו מן החול הרי הוא ככלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואפילו ע"י הגעלה ואף על גב דתשמישו בצונן מ"מ לפעמים משתמשין בהן בחמין וכמ"ש בסכ"ה בהג"ה דחוששין אף לתשמיש שאינו קבוע:

ג. מגן אברהם סימן תנא:מט

ואין לדמותו ליי"ג, עב"ד סי' קל"ה ס"ח, דכמה קולות הקילו ביי"ג, משא"כ בחמץ עסק"א:

ד. ערוך השולחן אורח חיים סימן תנא סעיף נ

ורבינו הרמ"א חולק בזה... והטעם דכיון דברייתן מחול דינם ככלי חרס. ולפ"ז גם עירוני אינו מועיל דעירוני לא עדיף מהגעלה. ונראה דזה אינו אלא כשהשתמשו בהם בחמין, דאלו בצונן למה בין נסך לא החמיר ביו"ד שם?

היום

ה. שו"ת שרידי אש חלק א סימן מה

הנה ידועה מחלוקת המחבר והרמ"א... ומעתה, בכלי זכוכית הבטוחים מאש שמבשלין בהם, להרמ"א גם הגעלה לא מהני להם דדינם כלי חרס. אלא שבשו"ע יו"ד סי' קל"ה סע' ה' מיקל המחבר בכלי זכוכית אפילו מכניסו לקיום, עיי"ש ובט"ז ובש"ך משום דקשה ושוע ובליעתם מועטת מכל הכלים, והנה על דין זה לא העיר הרמ"א כלום ומשמע שמסכים אל המחבר בזה. ולכאורה לפי שיטתו להחמיר בזכוכית כמו בכלי חרס ה' לו להחמיר גם בין נסך במקום שמכניסו לקיום, שה"ה כתשמישו בחמין. אמנם יש לומר שרק ביי"ג הקילו, כמ"ש המג"א ס"ק מ"ט. אולם מצאתי בכנסת הגדולה יו"ד סי' קכ"א, שהרמ"א לא החמיר אלא לענין פסח, אבל לא בשאר איסורים. וכן הביא באו"ח סי' תנ"א ובשד"ח מערכת הא אות כ"ט בשם ספר קהל יהודא, שחומרת הרמ"א אינה אלא לענין חמץ, אבל לא בשאר איסורים. ולפי"ז בבשר וחלב יש להקל כהמחבר ולהתיר ע"י עירוני, משא"כ בחמץ בפסח יש להחמיר ולא להתיר אפילו ע"י הגעלה.

ו. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן כו מן ר' צירלזון

על פי הרמ"א /או"ח/ (תנ"א כ"ו) נקבע ונתפשט המנהג להורות לגבי גיעולי כל האיסורים כאותם המחמירים שהביא הב"י (סו"ס תנ"א) דכלי זכוכית מצד שתחילת ברייתם מן החול דינם ככלי חרס אשר עליהם העידה התורה שאין הבלוע יוצא מידי דופים ע"י הגעלה, מבלי לסמוך כלל על מעלת כלי זכוכית דשיעי

Star-K advice for Pesach - <http://www.star-k.org/kashrus/kk-passover-kashering.htm>

In pre-war Europe, where glass was expensive and hard to obtain, it was customary to *kasher* drinking glasses by immersing them in cold water for three periods of 24 hours. This is accomplished by submerging the glasses for one 24 hour period. The water should then be emptied and refilled and allowed to sit for another 24 hours. This procedure should be repeated a third time, for a total of 72 hours. This method of submerging cannot be used for Pyrex or glass that was used directly on the fire or in the oven. In general, *kashering* glasses is recommended only in cases of difficulty. Wherever glasses are readily available for purchase, special glasses for *Pesach* are preferable. *Arcoroc* and *Corelle* should be treated as glass for *kashering* purposes.

See also <http://www.star-k.org/kashrus/kk-containers-glass.htm>

פיירקס ודוראלקס

Duralex - <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/duralex-ndash-the-glass-tumbler-that-would-not-be-broken-1879993.html?printService=print>

ז. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן כו

לא מיבעיא בכלי הדורלקס שאני מבין מתוך דברי מכתבו ששפיר מודה שמעורב בהם יותר חומר מתכתי מכלי זכוכית רגילה, ורק טוען שלא זהו שמעניק להם התכונה הבלי/הבלתי/שביר, דבודאי חמורים המה יותר מכלי זכוכית ודין כלי מתכת להם, אלא אפילו כלי הפיירקס הגם שלפי דברי כבודו מכילים הרבה פחות תרכובות מתכתיות מאשר זכוכית רגילה, ג"כ אפ"ה דין כלי מתכות להם, והוא: (וזהו טעם לכלי הפיירקס והדורלקס גם יחד) **בהיות שרואים שהמבנה שלהם שונה הוא בתכלית מהמבנה של זכוכית רגילה באופן שנותן מקום לחשוש שאין להם טבע כלי זכוכית פשוטים שקבעו עליהם אלה הפוסקי' דשיעי לא בלעי ואשר על יסוד זה נוהגים להקל בהם עדות הספרדים שהולכים לפי פסק הב"י.** ואין לנו בזה אלא חידושו ומה שקבעו על כלי זכוכית פשוטה בלבד. ואלה הדברים שראיתי לאחד מומחה וגם ת"ח שכותב בזה: חושבני, שלכן יש לחלק בין דורלקס לחומר לבין זכוכית רגילה, כי המבנה של דורלקס שונה הוא בתכלית מהמבנה של זכוכית רגילה, כאשר נשבר כלי של דורלקס נשבר הוא לחתיכות קטנות, כעין גבישים בפני עצמם, ונראה הדבר כאלו היה כלי הדורלקס עשוי מהרבה גבישים קטנים כאלה שחוברו יחד, מה שאין כן בצורה ובאופן שנשברת בהם זכוכית רגילה שיש בהם בכדי להעיד על גוש של גביש אחד לכל הכלי כולו. מסתבר, שהמבנה הזה של הדורלקס הוא המסגל אותו לעמוד בתנאי הבדלי חום פתאומיים שיש בהרקה מכלי ראשון לתוכו... הרי בחומר זכוכית שמיבנהו מהרבה פירורים או גבישים קטנים שחוברו לגוש אחד גדול, תהיה ההתרחבות מפאת הבדלי החום רק ענין מקומי וזמני מבוטל של כל גביש אחד כשלעצמו, העובר ממנו תיכף ומיד לגבישים שבקרבתו, ולכן יוכל לעמוד כלי הדורלקס שמיבנה הזכוכית שלו הוא כזה נגד תנאי חום פתאומיים שבהרקה מכלי ראשון. שינוי מיבנה זה שבחומר הזכוכית יקבע גם את הדין של בליעה, ומשום כך יש לחשוש בדורלקס על בליעה, מה שאין כן בחומר זכוכית רגילה עכ"ל. נדמה שהדברים מדברים בעדם ורואים ומבינים דשינוי מבנה כל שהו משנה עמו גם את הדין, והמה כהררים התלויים בשערה.

ח. שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן כו

מיהו ע"י הגעלה אפשר להתיר בכלי הדורלקס, ובוזה ביותר בכלי הפיירקס, בהיות שאין בהם חשש של דילמא פקעי ודילמא חייס, בהיות ודרך תשמישן בכך ע"ג האש, וההגעלה היא בכדרך תשמישן, וכבר העלו (אחרי בירור ומו"מ ארוך) לפסוק כן בספרים ירושת הפליטה סי' כ' ושו"ת חבלים בנעמים ח"ד סי' ו' ושו"ת מנחת יצחק ח"א סי' פ"ו. על פסח כתבו בהסתייגות, השארית הפליטה מחמיר והמנחת יצחק מתיר רק בשעת הדחק כיעו"ש, אבל בכל השנה אם נאסרו מתירים בהגעלה אפילו לכתחילה כיעו"ש. וכבר פורסם פסק הלכה שפסק בזה גם הגאון הגרצ"פ פרנק ז"ל מי שהיה רבה של ירושלים, והוא: דכלי פיירקס שמבשלים בהם מותרים להשתמש בהם בפסח ע"י הגעלה ג' פעמים. ואין להאריך בכאן יותר.

ט. שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן פ"ו

וראיתי בס' ירושת פליטה תשו' באריכות מהגאון מוה"ר מרדכי בריסק אבד"ק טושנאד הי"ד, שמסקנתו ג"כ להיתירא דמהני הגעלה לבליעת איסור בכלים כאלו והוסיף שם לומר עפ"י ד המ"ב בסי' (תנ"א), דהביא בשם הריטב"א בע"ז דאין להתיר כלי זכוכית בהגעלה, כיון דיש חשש דלמא חייס עליו, והתינה טרם שנתחדש הך זכוכית שמבשלין בו על האש, אבל עכשיו אין שום חשש דלמא חייס, ואין רחוק לומר דהמנהג שהביא הרמ"א שלא להגעיל כלי זכוכית הוא מכח חששות הריטב"א וממילא כיון דזכוכית שאנו דנין אין חשש הזה, ממילא הי' מותר להגעיל אף לפסח, אך כיון דלא מובא בפוסקים שום רמז מדברי הריטב"א, אין לזוז מן המנהג, ואין להגעיל בפסח אם לא בשעת הדחק דכדיעבד דמי עיין שם.

י. שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן מא"י

ועוד אני אומר שאפ"י למנהג אחינו האשכנזים דנקטי כמ"ד דכלי זכוכית לא מהני להו שום הכשר, ונחשבים ככלי חרס, היינו משום דחיישי להכשירם בהגעלה, משום דילמא פקעי וחייס עליהו שלא להכשירן היטב. וכמ"ש הריטב"א בשם הרא"ה.

Star-K <http://www.star-k.org/kashrus/kk-containers-glass.htm>

Q: There are many varieties of glass on the market. Do arcroc, duralex, pyrex, corelle and crystal have the halachic status of glass?

A: Yes, they do.

Q: Is melmac glass?

A: No, melmac is plastic.

Q: Is china glass?

A: It is customary to consider it as earthenware.

Q: Is corningware glass?

A: No, it is like china.

Utensils made from the following materials cannot be kashered:

- Glass—all forms—including Corning Ware, Corelle, fiberglass, porcelain enamel (for example, porcelain sinks and enameled pots), Pyrex or Thermoses.

פורצלין

יא. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ל עמוד ב
והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם.

יב. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן מז
ומצד הכסוי דזכוכית אין זה ציפוי ממש שלכן אין להם דין כלי זכוכית. אבל יש להכשירם בהגעלה דג' פעמים כדבארתי.

יג. שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תא
ראוי להחמיר בהם ולהשוותם לשאר כלי חרס מכמה טעמים... וכל זה הוא אחר שנודע שהציני בעצמו אינו בולע. אבל מה שנראה לי אחר הנסיון שהוא בולע ואין בליעתו גדולה כשאר כלי חרס. וזה דרך הנסיון כי לקחתי ממנו חתיכה והכנסתי אותה באש ויצא ממנה שלהבת כדרך הכלים הבלועים. עוד הלבנתי אותה יפה ודקדקתי משקלה והשלכתי אותה לתוך קדרה של תבשיל עד חצי שעה ורחצתי אותה וניגבתי אותה יפה והשבתי אותה במשקל והוסיפה על משקלה הראשון כל דהו וזה ודאי מורה שהוא בולע וק"ו מכלי זכוכית דאיכא מאן דפסק דבלע. הכלל העולה שאינו ראוי לחלק ביניהם לכלי חרס:

יד. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לד עמוד א
א"ר זביד: האי דורדיא דחמרא דארמאי, בתר תריסר ירחי שתא שרי. אמר רב חביבא בריה דרבא: הני גולפי, בתר תריסר ירחי שתא שרי

טו. שו"ת חכם צבי סימן עה
יש לי ראיות ברורות דלאחר יב"ח מותר ואפשר דאפי' לכתחילה מותר לבשל בהן לאחר שנים עשר חדש כי ההיא דקי"ל דחמץ שחרכו קודם זמנו מותר לאח"ז וכתבו ז"ל דאפי' באכילה מותר דהוה כי עפרא ואף האוסרים באכילה אינו אלא כיון שמתכוון לאכול אסור שהרי אחשביה ועוד דדוקא בחרכו ולא שרפו לגמרי אבל בשרפו לגמרי עד שאינו ראוי לכלב לכ"ע מותר ובנקנקים/ובקנקנים/ של עכו"ם קי"ל מיישנן שנים עשר חדש... ואף בש"ע שפסק כר"ת כבר הביא להלכה דעת האומרים שתמצית היין הנקרש ע"פ החבית לאחר יב"ח מותר שכבר כלה כל לחלוחית היין שבו וכעפרא בעלמא הוא ובכל כלים שמכניסים בהם לקיום אמרינן מיישנן יב"ח ושוב מותר לכתחילה להשתמש בהן... וא"ת מאי שנא גבי יי"נ דפשיטא לן דמותר לכתחילה לאחר יב"ח ובשאר איסורין לא אשכחן דשרי לכתחילה לאחר יב"ח וי"ל דגבי יי"נ דאפי' בדיעבד לא שרינן תוך יב"ח ואין שם שום היתר אלא לאחר יב"ח להכי שרינן אף לכתחילה דמינכרא מילתא טובא בין תוך יב"ח לבין אחר יב"ח וקלא אית ליה וליכא למיגזר הא אטו הא אבל בשאר איסורין דכל שאינה בת יומא שרי' בדיעבד ואם אחר יב"ח אתה מתירו לכתחילה ואף תוך יב"ח מותר הוא בדיעבד נקל הוא לטעות בהתירן ואתו למימר דאף תוך יב"ח מותר הוא לכתחילה כיון דשניהם היתרא נינהו אלא שזה לכתחילה וזה דיעבד לא אתי לאיפלוגי בין ההתירן ובין בת יומא לאינה בת יומא הטעות מצוייה דלא מינכרא מילתא ולית לה קלא

טז. תורת הבית הארוך בית ה שער ג

צריך לעיין בתמצית היין הנדבק בדופני הקנקנים שקורין רוש אם יש לו היתר לעולם ואפילו לאחר שנים עשר חדש. ואפשר שהוא מתייבש ביותר וכלה כל לחלוחית שבו ואפילו שורין אותו במים אינו חוזר ללחותו משא"כ בשמרים. ומעשים בכל יום שמשתמשים בקנקנים של נכרים לאחר שנים עשר חדש ואין מקלפין והנח להם לישראל אעפ"י שאינן נביאים בני נביאים הן.

יז. שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן סז

ואגב הואיל דאתו לידן אימא בהו מילתא אחריתא לקולא, כמדומני שמעתי מאבא מארי הגאון ז"ל דאע"ג דברייתן מן החול לאו ככלי חרס דמו לאתסורי מבליעת איסור, דאידי דשיעי לא בלעי דומיא דכלי זכוכית דלא בלעי מה"ט, כדאי' בא"ח הל' פסח, עמ"ש שם בחי' בס"ד, ומן הדין בשטיפה בעלמא סגי להו, אלא דנהוג עלמא להשתמש בחדשים משום חומרא דפסח, לפ"ז יש בכלים הללו דרך ששוין בה לכלי חרס, ודרך ששוין בה לכלי זכוכית, ושניהן להקל, טבילה לא בעי ככ"ח = ככלי חרס =, ואינן נאסרין בדרך תשמישן ככלי זכוכית.

יח. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תקעה
וזה פשוט עוד דלא סגי ישון אלא בכלי יין.

יט. שו"ת יביע אומר חלק א - יורה דעה סימן ו

(כד) מסקנא דדינא שאפשר להקל במקום הפ"מ להגעיל כלי חרס שאב"י, אפילו בלעו איסור תורה, ע"י הגעלה ג"פ בזא"ז. וכ"ש בנ"ד שאם באנו להחמיר לאסור הכלים, יצא מזה מכשול גדול ותקלה רבה שימשך דבר זה להאכיל נבלות וטרפות לישראל, עד שיסכימו חברי ועד הקהלה לקנות כלים חדשים, כי לא יאבו שמוע למהר לתת לכסף מוצא...

כ. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן מו

נמצא שאיכא שיטה שהיא נכונה שלשיטת החכ"צ יש להתיר אחר יב"ח. וגם בכלי פארצעליין איכא שיטה בתשובת יעבץ בשם אביו דלא בלעי כלל משום דשיע, הובא ביד אפרים ריש סימן ק"כ, ואף שבפמ"ג סימן ק"ג בשפתי דעת ס"ק י"ז מפורש שכלי פארצעליין הם ככלי חרס, וגם אוסר אף שהם כלים חשובים שהוא הפ"מ דלא כמנחת יעקב שמתיר בכ"ח שא"א בהגעלה, עכ"פ איכא שיטה דריעב"ץ בשם אביו החכ"צ שלא בלעי.

וגם בכלים אלו הם ברוב הפעמים רק בתשמיש כלי שני ועכ"פ הוא רק ספק שמא השתמשו בעירווי ובדבר גוש חם שנמצא שאיכא עוד ספק. ולכן יש לסמוך בכה"ג על בעל העיטור שהביא הטור בסימן קכ"א להגעיל ג"פ כיון שהוא הפ"מ וגם צורך תקנת השבים ויהיו כשרים להשתמש בהם אח"כ ולקובעם או לבשר או לחלב.

כא. חזון איש מועד הלכות פסח קכב:ג ואמנם

ואמנם הגעלה ג"פ שאמרו בירו', היינו להחליף המים בין הגעלה להגעלה וכמש"כ חזו"א יו"ד סי' מ"ד ס"ק ג' [וראיתי בדרישה יו"ד סי' קכ"א שכחכ ג"כ שצריך להחליף המים ג"פ אבל כתב הטעם כדי לפרסם דבעלמא אין הגעלה לכלי חרס, אבל הדבר תמוה שהרי אם אינו מחליף את המים אין על זה שם ג"פ וכמש"כ שם] ואם אי אפשר להגעיל ג"פ אפשר דא"צ להגעיל כלל.